

ЙОРДАН ЙОВКОВ „ИНДЖЕ“

БИТКАТА НА СЮЖЕТИТЕ

ЗАМИСЪЛЪТ

През 1925 г. Йовков замисля нова книга, базирана върху предания и песни, свързани с историята на родния му край – Жеравна.

Този факт провокира три въпроса:

1. Защо замисълът възниква точно в 1925 година?
2. Защо не се търсят достоверни исторически източници, а песни и предания?
3. Наистина ли писателят иска да напише история на родния си край, или случките, за които се разказва в песните и преданията, са само повод, използван от него, за да постави пред съда на читателя различни морални казуси?

СТРУКТУРА НА КНИГАТА

В едно писмо до приятеля си Владимир Василев – редактор на списание „Златорог“, Йордан Йовков споделя, че книгата ще съдържа десет разказа, подредени в строго определен ред:

1. „Шибил“; 2. „Кошута“; 3. „Най-вярната стража“; 4. „Божура“; 5. „Юнашки глави“;
6. „Постолови воденици“; 7. „Индже“; 8. „Овчарова жалба“; 9. „През чумавото“;
10. „На Игликина поляна“.

... Като епилог, като заключителен мотив е 10-ят разказ „На Игликина поляна“. На тая страница свършва цялата книга и последните редове като се прочетат, трябва да се затвори. Защото там има юнашка смърт, умира възкресеното в книгата начало.

ЗА КАКВО СЕ РАЗКАЗВА?

Сюжетът на разказа „Индже“ представя на читателя съдбата на един разбойнически главатар, който:

1. Най-напред граби и убива, начело на кърджалийска орда.
2. Въпреки хайдушкия закон да не се докосва до жена, Индже се свързва с Пауна, която скоро му ражда син.
3. Един ден, раздразнен от закъснението на Пауна, Индже посича детето, след което Пауна изчезва.
4. Верният сподвижник Сяро Барутчията прави опит да убие Индже, за да отмъсти за Пауна, която му е роднина.
5. Намирайки се между живота и смъртта, Индже „проглежда“ и осъзнава злодействата си, след което се преражда нравствено.
6. Точно на върха на славата си Индже е застигнат от куршума на пушката, попаднала в ръцете на Гърбавото – детето, което години преди това той е ударил с ятагана си.

ИСТОРИЧЕСКА ОСНОВА И ХУДОЖЕСТВЕН СЮЖЕТ

Според историческите изследвания Индже е действителна историческа личност – известен кърджалийски главатар. Той е българин, чието кръщелно име най-вероятно е било Стоян. Документите го представят като наемник при известния кърджалийски главатар Кара Фейзи, при различни влашки князе и при гръцките борци за национална независимост. Загива в битката между бойците на Гръцката завера и турците край молдованския град Скудени на 17 юли 1821 г. Прякора Индже (тур. – висок, тънък, строен) получава в еничарския корпус, където попада след смъртта на родителите си. Подобно на Крали Марко, който също е реална историческа личност, и Индже става герой на множество песни и предания, в които е изобразен и като злодей, и като закрилник.

Йовков обаче използва не историческите сведения, а народните песни и предания.

ТРИТЕ СЮЖЕТА

Внимателният анализ на „Индже“ показва, че повествованието е съставено от хармоничното преплитане на три устойчиви сюжета от човешката култура, а именно:

- ☼ Сюжетът за епическия юнак (благородния разбойник).
- ☼ Сюжетът за нравственото прераждане.
- ☼ Сюжетът за наказващата съдба (Едиповият сюжет).

ДА ОТГОВОРИМ НА НЯКОИ ВЪПРОСИ

☪ Какво тласка Индже по пътя на злодейството?

☪ Защо Индже посяга на детето си?

☪ Как Индже започва да осъзнава злодейството?

☪ Кои причини довеждат Индже до нравствено прераждане?

☪ Как Индже усмирява земите, където действа?

☪ Как показва успеха си?

☪ Защо Индже е наказан, въпреки прераждането си?

ЮНАКЪТ

Инджето яде и пие
в Жеруна наред селото,
на хана хаджи Вълчова,
като из хана ходеше,
бъчви наред пущаше,
избата в вино плуваше,
Гочу му сукно кроеше
с алтънени ножици
и с позлатено индазе,
кроеше благославяше:
– Хай да се дере туй сукно
по високите баири,
по дълбоките долища,
по широките друмища.

Отправната точка в поведението на героя, която гръцката епическа поезия ни е оставила в наследство, е решимостта на всяка цена да се домогне до съвършенство, до някакъв идеал, чиято мярка (това е съществено) самият герой определя.

Един от героичните първообрази – Ахил – в действителност не служи на ничия кауза и не се бие заради идеал, който е извън него; той е герой, защото преследва собствения си модел за героично съвършенство.

Това съвършенство се представя на света под формата на слава, чието възпяване я затвърждава. Без разказ, който да го прослави, героят престава да бъде герой.

ИНДЖЕ КАТО ЕПИЧЕСКИ ГЕРОЙ

☞ Как изглежда Индже?

Хубавец е Индже...

☞ Какво означава прякорът му?

Индже – висок, тънък, строен

☞ Как е облечен?

Със синьо еничерско джубе, светнало от сърма, с червени шалвари.

На главата си той не носи бяла чалма с меки гънки, а висок самурен калпак.

☞ На какъв кон язди?

Белият жребец на Индже...

☞ Каква е дружината му?

Тристамина на черни коне...

☞ За какво се бие?

Нему не му трябваше плячка.

☞ Какво прави Индже, докато дружината му граби и убива?

Индже яде и пие. Пуснати са всички бъчви и виното тече като река. Тъй иска Индже. Исква да му намерят терзия, да му направи нови дрехи. Думата на Индже беше закон, терзията беше намерен и доведен.

ЗНАЦИТЕ НА ЮНАЧЕСТВОТО

☼ Красотата

Хубав е Индже; синьото еничарско джубе, светнало от сърма; червените шалвари; пауновото перо; белият кон; черните коне на дружината.

☼ Силата и смелостта

Отчаяният щурм на Жеравна; пълното покорство на хората му.

☼ Всемогъществото

Виното тече като река; Думата на Индже е закон.

☼ Владетелският суверенитет

Жълтиците върху мотиките на копачките; историята с момичето, което носи вода чак от Бакаджиците; разговорът на войводите; посрещането в Урум Еникьой

ИЗОБРАЖЕНИЯ

РАЗБОЙНИКЪТ И ЗАКРИЛНИКЪТ

Разбойникът	Белег за сравнение	Закрилникът
Силен и красив	Външен вид	Силен и красив
Жесток и безжалостен към враговете	Методи	Жесток и безжалостен към враговете (разправата със Сиври Билюкбаши)
Думата на Индже е закон; виното тече като река.	Владетелски суверенитет	Думата на Индже е закон; историята с момичето, носещо вода от Бакаджиците.
За да покаже собственото си юнашко съвършенство Лоша слава	Защо го прави?	Служи на каузата на доброто Добра слава

БЛАГОРОДНИЯТ РАЗБОЙНИК

- ☯ Става разбойник не по свое желание.
- ☯ Възстановява нарушената справедливост.
- ☯ Взема от богатите, за да дава на бедните.
- ☯ Убива само при необходимост.
- ☯ Може да се върне в обществото като уважаван член.
- ☯ Народът му се отплаща с почит, помощ и подкрепа.
- ☯ Смъртта му настъпва само вследствие на предателство
- ☯ Той е невидим и недосегаем, куршум не го лови.
- ☯ Не бива да се докосва до жена, защото неговата жена е пушката му, а сабята – сестра. Жената носи нещастие.
- ☯ Не се жени, освен за смъртта – в песните смъртта на хайдутина се нарича „сватба“.

ПРЕРАЖДАНЕТО

А Савел, дишаш още заплахи и убийства срещу учениците на Господа, дойде при първосвещеника та измоли от него писма за Дамаск до синагогите, щото, който намери да следват това учение, мъже и жени, вързани да ги доведе в Йерусалим. Но, когато той беше на път и доближаваше до Дамаск, изведнъж го огря светлина от небето; и като падна на земята, чу глас, който му думаше: Савле, Савле, що Ме гониш? (...) И три дни не виждаше, и нито яде, нито пи. (...) И изведнъж сякаш люспи паднаха от очите му, и той веднага прогледна, и като стана, покръсти се. (Деяния. 9

Изведнъж от насрещния рид пукна пушка. Индже се полюля и падна от коня си. (...) Всичко това беше премислил Индже, докато беше на легло. Когато раната на гърдите му зарасна, той се надяваше, че тия мисли ще го оставят. Няма повече да мисли за Пауна, за детето, за нищо. (...) Но тия мисли го мъчеха и сега.

Като че сега се отвориха очите му и той видя колко злочеста е земята, из която вървеше. (...) Разнесе се пак славата на Индже (...) Индже сам гонеше сега кърджалиите, требеше хайдутите и обирниците по пътищата.

ДОБРИЯТ ПАСТИР

Крадецът дохожда само за да открадне, убие и погуби. Аз дойдох, за да имат живот, и да имат в изобилие.

Аз съм добрият пастир: добрият пастир полага душата си за овцете;

А наемникът, който не е пастир, когато овцете не са негови, вижда вълка че иде, оставя овцете и бяга; а вълкът разграбя и разпръсква овците.

Наемникът пък бяга, защото е наемник, и не го е грижа за овците.

Аз съм добрият пастир; и познавам Моите Си, и Моите Ме познават.

(Йоан, 10 : 10-15)

Не те познавам. Ама чуй какво ще ти река: млад си, хубав си. Юнак си. Де такъв господар да имаме като тебе! Ще ти слугуваме, ще ти плащаме харач. Но само ти да си! А то сега какво е...

– Какво е сега?

– Кой отде иде, коли, кой отде иде, граби и пали. А ний сме прости хора, ний сме като овце. Добре е да има кой да се грижи за нас, да ни стриже и да ни дои, ама и от вълци да ни пази! (...)

Безплодна и черна беше земята, когато беше тръгнал, сега цяла Ромъня се жълтее от узрели ниви.

НАКАЗВАЩАТА СЪДБА (ЕДИПОВИЯТ СЮЖЕТ)

Митът за Едип	Белег за сравнение	„Индже“
Бащата отхвърля сина, наранявайки го. (Едип = куц).	Отхвърлянето на сина	Бащата отхвърля сина, наранявайки го (синът е уродлив).
Синът убива бащата при случайна среща, без да го разпознае.	Убийството на бащата	Синът убива бащата при случайна среща, без да го разпознае.
Съдбата наказва героя заради нарушаване на божествения ред – отцеубийство и инцест.	Наказващата съдба	Съдбата наказва героя заради нарушаване на божествения ред – вдигане на ръка срещу своята кръв (своя син и своя народ).
Боговете.	Кой наказва?	Юродивият – ръката на Бога на земята.

ИЗВОДЪТ

**КАКВИТО И НРАВСТВЕНИ ПРЕРАЖДЕНИЯ ДА ПРЕЖИВЯВА ГЕРОЯТ,
СТОРЕНОТО ОТ НЕГО ЗЛО ОСТАВА И ЕДИН ДЕН СЪДБАТА ЩЕ ГО
НАКАЖЕ.**

НЕКА ТУК СИ ПРИПОМНИМ КОГА Е ПИСАН РАЗКАЗЪТ – 1925 ГОДИНА.

ТОВА Е ВРЕМЕТО НА ЕДНО ОТ НАЙ-МАЩАБНИТЕ БРАТОУБИЙСТВА В БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ.

ТОВА Е ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕТО НА ЙОРДАН ЙОВКОВ

БЛАГОДАРНОСТИ

Презентацията е изготвена и представена от проф. Александър Панов на квалификационен семинар на тема *Обучението по литература с оглед на очакваните резултати за първия гимназиален етап* през 2019 г